

Zmiany są nieodłączną częścią życia naszych miast. Często są to zmiany radykalne, o nieodwracalnych konsekwencjach dla tożsamości miasta i jego mieszkańców. Przykładem jest wyburzanie historycznych kwartałów, żeby zastąpić je nowoczesną zabudową lub wycinka drzew na rzecz wybudowania szerokich wielopasmowych ulic. Są też zmiany polegające na przywracaniu świetności historycznej zabudowie lub modernizacji, która polepsza życie mieszkańców. Często reagujemy protestami na dokonywane zmiany, innym razem – przeciwnie - zanurzeni w niezmienną rzeczywistość, pragniemy zmian, czegoś co by wprowadziło urozmaicenie do monotonnego życia lub polepszyło jego jakość. W tym projekcie będą nas interesować fizyczne zmiany miejsc, w których mieszkamy, nasz sposób reagowania na te zmiany oraz to, od czego zależy, że nawet w obliczu radykalnych zmian potrafimy zachować poczucie ciągłości naszych relacji z tym miejscem i głęboką z nim więź emocjonalną.

Miejsca różnią się podatnością na zmiany. Nawet najbardziej gorliwy zwolennik modernizacji nie pozwoliłby na wybudowanie nowoczesnego wieżowca w centrum średniowiecznej starówki. Ale już ten sam zwolennik zmian chętnie zastąpiłby stary budynek na obrzeżach miasta nowoczesną zabudową. Są osoby, które widzą potencjał nawet w rozpadającej się ruinie, i są tacy, którzy przede wszystkim tęsknią do nowoczesności. Dlaczego jedni entuzjastycznie witają budowę wieżowca nad brzegiem rzeki, podczas gdy inni gorąco się temu sprzeciwiają? Kontrowersje wokół tego, co jest w mieście dozwolone, a co nie, obecne są w wielu miastach. Które miejsca są bardziej podatne na zmiany, a które się im opierają? Jak duże muszą być zmiany, zanim mieszkańcy zareagują protestem? I wreszcie, jakie czynniki psychologiczne decydują o tym, że nawet w bardzo zmieniającej się rzeczywistości potrafimy utrzymać emocjonalną więź z miejscem i poczucie ciągłości własnej i miejsca?

W obecnym projekcie zakładamy, że stosunek ludzi do zmian w miejscu zależeć będzie od (1) rodzaju zmian i tego jakich miejsc dotyczą oraz (2) od subiektywnie postrzeganej ciągłości własnego ja i postrzeganej ciągłości miejsca. W analizie cech miejsc posłużymy się klasyfikacją zaproponowaną we wcześniejszych naszych pracach na miejsca „konserwatywne” (stabilne, z widocznymi śladami historii, harmonijne, zapewniające spokój i relaks) oraz miejsca „progresywne” (otwarte, dynamiczne, zróżnicowane i wzbudzające emocję ekscytacji). Miejsca mogą jednak zmieniać się w nie-miejsca - wtedy gdy są nadmiernie zamknięte, statyczne i nudne (konserwatywne nie-miejsca) lub gdy są chaotyczne i niepokojące (progresywne nie-miejsca). Przewidujemy, że miejsca konserwatywne będą bardziej opierać się zmianom, ale też, że w nie-miejskach ludzie będą bardziej otwarci na zmiany. Oczekujemy też, że zmiany dopiero planowane spotkają z bardziej negatywną oceną, niż zmiany już dokonane, a także, że zmiany we własnym miejscu zamieszkania będą bardziej akceptowane niż w innych miejscach o podobnym charakterze.

W projekcie badamy też, jak indywidualna autobiografia, poczucie ciągłości własnego Ja wiąże się z akceptacją zmian i podtrzymaniem więzi z miejscem. Ludzie mogą utrzymywać poczucie własnej ciągłości na dwa różne sposoby. Jednym jest identyfikacja takich elementów własnej autobiografii, które pozostają niezmiennie mimo upływu czasu i życiowych zawirowań (pewna niezmienna „esencja” naszego Ja). Drugim jest spojrzenie na własną autobiografię jako na ciąg pewnych „rozdziałów życiowych”, powiązanych spójną narracją. Te dwa sposoby utrzymywania ciągłości mogą dotyczyć zarówno ciągłości autobiograficznej, ciągłości własnej grupy, a także ciągłości miejsca, a ich konsekwencje dla adaptacji do zmian mogą być inne. Na przykład ciągłość „esencjalna” może uodparniać człowieka na zmiany (zachowuję ciągłość, niezależnie od zmian), z drugiej strony ciągłość „narracyjna” może czynić człowieka bardziej wrażliwym na zmiany ale też ułatwiać ich zrozumienie i akceptację. W projekcie będziemy sprawdzać jak ludzie reagują na zmiany w tych czterech rodzajach lokalizacji, wtedy gdy zmiany te mają charakter „konserwatywny” lub „progresywny” i w zależności od rodzaju ciągłości (autobiograficznej i ciągłości miejsca).

Planujemy kilkanaście badań: eksperymentalnych - prowadzonych w laboratorium i w warunkach naturalnych, badań online oraz swobodnych wywiadów z mieszkańcami różnych miejsc. Będziemy prowadzić badania w miastach historycznych i nowoczesnych, w dużych metropoliach i w małych miastach. W badaniach eksperymentalnych będziemy posługiwać się wirtualną rzeczywistością, w której będziemy prezentować panoramiczne zdjęcia oraz wprowadzone do tych miejsc zmiany fizyczne. W badaniach w warunkach naturalnych będziemy badać reakcje na faktyczne zmiany jakie zaszły lub mogą zajść w tych miastach.